

Súd: Krajský súd Banská Bystrica
Spisová značka: 17Co/84/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6723200100
Dátum vydania rozhodnutia: 20. 03. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Zita Nagypálová
ECLI: ECLI:SK:KSBB:2024:6723200100.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Banskej Bystrici, ako súd odvolací, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zity Nagypálovej a sudcov JUDr. Dušana Ďuriana a JUDr. Ľubomíra Šablu ako členov senátu, v spore žalobcu A. B. C., nar. XX.XX.XXXX, bytom D. E., XXX XX D. E., zastúpený advokátom Mgr. Ivanom Bugrim, so sídlom Námestie SNP 23, 960 01 Zvolen, proti žalovanému Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom Pribinova 2, 812 72 Bratislava, IČO: 00 151 866, o zaplatenie 5 976,69 € s príslušenstvom o odvolaní žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Zvolen č. k. 18C/2/2023-226 zo 14. júna 2023, takto

rozhodol:

I. Rozsudok súdu prvej inštancie potvrdzuje.

II. Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % do troch dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o výške náhrady trov odvolacieho konania.

odôvodnenie:

1. Žalobe o zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vo výške 5 976,69 € doručenej Okresnému súdu Zvolen 10. januára 2023 za porušenie práva Európskej únie Slovenskou republikou v dôsledku nesprávnej transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 04.11.2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej len „smernica 2003/88/ES“ alebo „smernica“) do slovenského právneho poriadku, konkrétne zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore (ďalej len „zákon č. 315/2001 Z. z.“ alebo „zákon o Hasičskom a záchrannom zbore“), do ktorého sa nepremietlo ustanovenie článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES o 48 hodinovom týždennom pracovnom čase vyhovel súd prvej inštancie v plnom rozsahu.

1.1 Z vykonaných dôkazov súd prvej inštancie zistil, že žalobca viac ako 14 rokov pracuje ako hasič na hasičskej stanici vo Zvolene. Je ženatý, má tri deti. Býva mimo obce Zvolen. Jeho manželka nie je zručná v šoférovaní motorových vozidiel. Nedokáže deťom zabezpečiť dovoz a odvoz z krúžkov. Mimo pracovného času u žalovaného vykonáva žalobca aj prácu revízneho technika na živnosť. Svoje záujmy hasičský šport a modelovanie opustil kvôli nedostatku času venovať sa týmto činnostiam. V práci u žalovaného vykonáva funkciu vedúceho v 24 hodinových zmenách rozdelených na dve časti, 17/16 hodín služobného času a 7/8 hodín určenej služobnej pohotovosti. Služba mu prípadne niekedy aj 10 krát za mesiac, v dôsledku čoho odpracuje aj 240 hodín mesačne. Častokrát sa stáva, že po skončení určenej služobnej pohotovosti musí nastúpiť do nariadenej služobnej pohotovosti, kedy odslúži aj viac ako 24 hodín bez prerušenia. Žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy podal žalobca z dôvodu, že pravidelne dochádza k porušovaniu smernice EÚ o maximálnom počte týždenného pracovného času, ale určená služobná pohotovosť podľa § 92 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. ani nariadená služobná pohotovosť podľa § 92 ods. 2 tohto zákona sa mu nezapočítavajú do pracovného času. Výkon týchto služobných pohotovostí nie je rozlíšený ani v mzdovom liste za príslušný kalendárny mesiac. Do konca roku 2021 (v čase rozvrhu pracovných zmien 7/7) boli služobné pohotovosti vykonávané v čase od 22.30 – 05.30 hod.

Od začiatku roka 2022 pri rozvrhu pracovných zmien 16/8 sú služobné pohotovosti vykonávané v čase od 22.00 – 06.00 hod. V období od januára 2020 do decembra 2020 odpracoval žalobca 627,70 hodín určenej služobnej pohotovosti podľa § 92 ods. 1 zákona o Hasičskom a záchrannom zbere a 37,39 hodín nariadenej služobnej pohotovosti podľa § 92 ods. 2 zákona o Hasičskom a záchrannom zbere. Za rok 2021 odpracoval žalobca určenú služobnú pohotovosť v rozsahu 601,23 hodín a nariadenú služobnú pohotovosť v rozsahu 65,30 hodín. V období január 2022 až november 2022 sa vykazuje žalobcovi služobná pohotovosť odpracovaná v počte 575,65 hodín, v tomto období nariadenú služobnú pohotovosť nevykazuje.

1.2 Nárok žalobcu na náhradu škody vo forme nemajetkovej ujmy titulom porušenia práva EÚ neprevzatím, resp. nesprávnym prevzatím smernice do vnútroštátneho práva v oblasti právnej úpravy služobného pomeru príslušníkov hasičského a záchranného zboru považoval súd prvej inštancie za dôvodný čo do základu aj výšky žiadanej žalobcom. Náhradu nemajetkovej ujmy vyčíslil žalobca podľa počtu hodín služobnej pohotovosti, ktoré reálne odslúžil a ktoré mu neboli započítané do služobného času. Za žalované obdobie od januára 2020 do novembra 2022 odpracoval žalobca 1 804,58 hodín určenej služobnej pohotovosti, ktorá mu nebola započítaná do pracovného času. Po prepočte predstavuje nemajetková ujma v peniazoch (5 976,69 € : 1 804,58 hodín) 3,31 € za každú hodinu porušovania jeho práv, ktorá je nižšia než je priemer minimálnych hodinových miezd v Slovenskej republike pre prvý, t. j. najľahší stupeň náročnosti práce, ktorá za žalované obdobie rokov 2020 – 2022 predstavovala sumu vo výške 3,54 €. Spôsob výpočtu náhrady nemajetkovej ujmy vo forme finančného odškodnenia rovnajúceho sa odmene, ktorú mu priznáva zákon o Hasičskom a záchrannom zbere pri nariadenej služobnej pohotovosti, považoval súd prvej inštancie za odôvodnený a primeraný charakteru a spôsobu, akým došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu, ako aj následkom v živote žalobcu a to väzbe na porovnateľné kritérium ceny práce. Pri výpočte hodín služobnej pohotovosti, ktoré žalobcovi neboli zarátané do fondu pracovného času v žalovanom období vychádzal žalobca z podkladov získaných od svojho zamestnávateľa (dochádzkový systém) a žalovaný listinné dôkazy predkladané žalobcom ani výpočet času služobnej pohotovosti nerozporoval, preto tieto skutkové tvrdenia žalobcu považoval súd za nesporné.

1.3 Námietku miestnej nepríslušnosti Okresného súdu Zvolen vznesenú žalovaným vyhodnotil súd prvej inštancie ako nedôvodnú, keď podľa § 19 písm. b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „C. s. p.“) je popri všeobecnom súde žalovaného na konanie miestne príslušný aj súd, v obvode ktorého nastala skutočnosť, ktorá zakladá právo na náhradu škody. Za skutočnosť zakladajúcu právo na náhradu škody žalobca označil zásah do jeho práv postupom žalovaného pri výkone svojho povolania. Miestom výkonu služobnej činnosti žalobcu je mesto Zvolen nachádzajúce sa v územnom obvode Okresného súdu Zvolen. Tu vznikli a prejavili sa následky škody vo forme nemajetkovej ujmy, preto je miestna príslušnosť Okresného súdu Zvolen daná.

1.4 Námietku premlčania vzťahujúcu sa k nároku za mesiac január 2020 odôvodnenú tým, že začiatok premlčacej doby pre náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnostných práv prekročením priemerného týždenného pracovného času sa počíta odvtedy, kedy k tomuto zásahu došlo a nie od splatnosti mzdy, keď sa nejedná o pracovnoprávny spor o mzdu vyhodnotil súd prvej inštancie ako nedôvodnú s poukazom na rozhodovaciu prax Krajského súdu v Banskej Bystrici a Krajského súdu v Košiciach, kde bolo opakovane konštatované, že pokiaľ si žalobca uplatňuje nárok za každý mesiac porušovania jeho práv, dochádza k splatnosti uplatneného nároku v čase splatnosti mzdy, čo je 10. deň nasledujúceho pracovného mesiaca. Súd prvej inštancie konštatoval, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe v zmysle § 101 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej aj „Občiansky zákonník“ alebo „OZ“) a jej počiatok je viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby (podľa rozsudku NS SR sp. zn. 2Cdo/194/2011). K nemajetkovej ujme žalobcu dochádzalo osobitne v jednotlivých mesiacoch a v priamej príčinnej súvislosti s porušením smernice, pričom následne v nasledujúcich mesiacoch ku dňu splatnosti mzdy vždy 10. deň nasledujúceho mesiaca táto ujma nebola zo strany žalovaného kompenzovaná v služobnom plate žalobcu. Žalobca si svoj nárok uplatnil včas už dňa 10. januára 2023, hoci mzda za mesiac január 2020 bola splatná až 10. februára 2020.

1.5 S poukazom na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie (ďalej aj „SD EÚ“) C-52/04 Personalrat der Feuerwehr Hamburg súd prvej inštancie uzavrel, že smernica 2003/88/ES sa vzťahuje aj na služobný pomer žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru, ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním, ktoré bolo zverené príslušnej službe, o čom svedčí aj zákon o Hasičskom a záchrannom zbere, ktorý v prílohe č. 4 bod 6 preberá smernicu. Vyhlásený núdzový stav pre celosvetovú pandémiu choroby COVID-19 nemá žiaden vplyv na žalobcom uplatnený nárok,

ktorý sa domáhal náhrady škody za prekročenie maximálne určeného týždenného pracovného času z dôvodu nezapočítania jeho neaktívnej časti služobnej pohotovosti do služobného času, čo spôsobuje, že reálne dochádza k prekračovaniu maximálne určeného týždenného pracovného času podľa smernice a to bez ohľadu na to, či je katastrofická situácia alebo nie. Pasívna vecná legitímácia v spore svedčí žalovanému. V zmysle článku 7 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, článku 144 Ústavy SR a tiež článku 3 Civilného sporového poriadku je súd viazaný medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom. Je tiež viazaný judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie (ďalej aj „Únia“). Únievé (komunitárne) právo je bez ďalšieho nadradené právu členských štátov a nesmie byť s nimi v rozpore. Judikatúra Súdneho dvora EÚ vo veci zodpovednosti členských štátov za porušenie práva Únie je založená na zásade *pacta sunt servanda* vyjadrená v článku 10 Zmluvy o založení európskeho spoločenstva, podľa ktorého sú členské štáty povinné prijať všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie plnenia záväzkov vyplývajúcich im zo zmluvy alebo z činnosti spoločenstva a zdržať sa akýchkoľvek opatrení, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov zmluvy alebo ohroziť reálny účinok únievého práva. Predpoklady zodpovednosti za vzniknutú škodu v zmysle judikatúry SD EÚ vychádzajú z absolútnej objektívnej zodpovednosti členského štátu za škodu vzniknutú nesprávnou transpozíciou smerníc. Smernica je záväzná pre členské štáty, ktorým je určená pokiaľ ide o cieľ, ktorý sa má dosiahnuť. Štátnym orgánom je však ponechaná voľba formy a prostriedkov na dosiahnutie cieľa. Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že určité opatrenia stanovené smernicou môžu mať vo výnimočných prípadoch priamy účinok na členský štát aj vtedy, ak tento ešte neprijal transponujúci právny akt, t. j. v prípadoch, keď smernica nebola transponovaná do vnútroštátneho práva alebo bola transponovaná nesprávne, ustanovenia smernice sú imperatívne a dostatočne jasné a presné a ustanoveniami smernice sa priznávajú práva jednotlivcom. Doktrína priamej účinnosti smerníc je teda produktom SD EÚ a bola vytvorená s cieľom riešiť situáciu, keď členský štát neimplementoval smernicu v určenej lehote, resp. určeným spôsobom. Súdny dvor EÚ judikoval, že článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES má priamy účinok, nakoľko priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu priamo uplatniť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi. Podľa ustálenej judikatúry SD EÚ je zásada zodpovednosti štátu za škody spôsobené jednotlivcom porušením práva Únie (ktoré sú mu pripísateľné) súčasťou systému zmlúv, na ktorých je Únia založená. Povinnosť nahradiť škodu štátu platí v prípade každého porušenia práva Únie členským štátom a to bez ohľadu na verejný orgán, ktorý sa tohto porušenia dopustil a bez ohľadu na to, aký verejný orgán má podľa práva dotknutého členského štátu v zásade povinnosť túto škodu nahradiť. Pasívne vecne legitimovaným v danom spore je preto Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ako orgán, do pôsobnosti ktorého spadá aj Hasičský a záchranný zbor (§ 11 písm. c/ zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii a činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy), ktorého príslušníkom je a bol žalobca v rozhodnej dobe. Ministerstvo vnútra SR je garantom riadnej transpozície smernice EÚ do slovenského právneho poriadku.

1.6 Súd prvej inštancie odmietol obranu žalovaného, že smernica 2003/88/ES bola do právneho poriadku SR transponovaná správne. Po aplikácii ustanovení zákona č. 315/2001 Z. z. jeho § 85, § 86, § 92, § 93, § 103, § 116, § 122, § 130, § 135e, § 12 ods. 6, § 193 súd prvej inštancie vyslovil záver, že ak vnútroštátna právna úprava v zákone č. 315/2001 Z. z. umožňuje zamestnávateľovi nezapočítavať neaktívnu časť služobnej pohotovosti do služobného času a rozvrhnúť príslušníkovi hasičského a záchranného zboru služobný (pracovný) čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu stanovenú v článku 6 písm. b) smernice, je smernica transponovaná nesprávne. SD EÚ v rozsudkoch C-303/98 *Simap* a C-151/02 *Landeshauptstadt Kiel* proti *Norbert Jaeger* jednoznačne vyslovil, že pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu pracovný čas v zmysle smernice. Vo veci C-52/04 *Personalrat der Feuerwehr Hamburg* prijal SD EÚ uznesenie, v ktorom rozhodol, že činnosti vykonávané zásahovými službami verejnej hasičskej služby (okrem výnimočných okolností ako v prípade katastrofy) patria do rozsahu pôsobnosti smernice tak, že článok 6 písm. b) smernice v zásade bráni prekročeniu 48 hodinovej hranice stanovenej pre maximálny týždenný pracovný čas zásahových služieb. Článok 6 písm. b) smernice predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia, ktoré ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa tak nadčasy, ako aj pracovnú pohotovosť a od ktorej sa nemožno v žiadnom prípade odchyliť pokiaľ ide o také činnosti ako je činnosť hasičov.

1.7 Základ nároku žalobcu vyplýva z článku 36 ods. 1 písm. c), d) a e) Ústavy Slovenskej republiky (Ústava č. 460/1992 Zb.), podľa ktorého majú zamestnanci právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky a zákon im zabezpečuje ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci, najvyššiu

prípustnú dĺžku pracovného času a primeraný odpočinok po práci. SD EÚ opakovane judikoval, že právo na náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia práva EÚ majú jednotlivci, keď sú splnené tri podmienky: cieľom porušenej právnej normy Únie je priznať jednotlivcom práva a porušenie je dostatočne závažné, existencia škody a priama príčinná súvislosť medzi porušením a škodou spôsobenou poškodeným jednotlivcom. Je úlohou vnútroštátneho sudcu, ktorý rozhoduje o odškodnení, aby posúdil, či sú tieto podmienky splnené. Podľa názoru súdu prvej inštancie sú všetky tri podmienky pre priznanie nároku na náhradu škody žalobcovi splnené. Priznaniu tohto nároku nemôže brániť ako tvrdí žalovaný, že žalobca neprejavil primeranú snahu s cieľom odvrátiť škodu alebo obmedziť jej rozsah a že včas nevyužil všetky dostupné prostriedky na právnu ochranu. V zmysle záverov rozhodnutia SD EÚ vo veci *Günter Fuß* bolo by v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, aj keď by im to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať. Z výpovede žalobcu vyplynulo, že spoločne s kolegami upozorňovali svojich nadriadených na problém nedodržania maximálneho pracovného času, ale bezúspešne. Nie je možné prijať argumentáciu žalovaného, že žalobca nevyňaložil žiadnu snahu o odstránenie škodlivých následkov porušenia práva Únie zamestnávateľom. Judikatúra SD EÚ odmietla požiadavku, aby dodržiavanie noriem práva EÚ bolo prenášané na jednotlivca, preto je bez právneho významu argumentácia žalovaného, v rámci ktorej poukazuje na ustanovenia kolektívnych zmlúv, či pokynov prezidenta hasičského a záchranného zboru.

1.8 Právo na ochranu osobnosti vyplýva z § 11 Občianskeho zákonníka a pri porušení tohto práva priznáva Občiansky zákonník v § 13 poškodenej osobe prostriedky právnej ochrany. Aplikujúc ustanovenie § 853 ods. 1 OZ posúdil súd prvej inštancie nároky žalobcu podľa § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka. Spôsob výpočtu náhrady škody (popísaný v dôvodoch rozsudku v súlade s odôvodnením žalobného návrhu) považoval súd prvej inštancie za prípustný a odôvodnený, porovnateľný s inými skutkovo a právne totožnými prípadmi, v ktorých už odvolacie súdy rovnaký výpočet nároku na náhradu nemajetkovej ujmy odobrili.

1.9 O povinnosti žalovanému nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 % rozhodol súd prvej inštancie podľa § 255 ods. 1 C. s. p. s prihliadnutím na úspech strán sporu.

2. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal žalovaný odvolanie, v ktorom opierajúc sa o odvolacie dôvody podľa § 365 ods. 1 písm. d), f) a h) Civilného sporového poriadku zopakoval svoju obrannú argumentáciu z konania pred súdom prvej inštancie o nedostatku právomoci všeobecného súdu Slovenskej republiky posudzovať súlad slovenských zákonov alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov so smernicou Európskej únie a to ani ako otázku predbežnú z dôvodu, že dôsledky aplikácie záveru vysloveného súdom prvej inštancie o nesprávnej transpozícii smernice 2003/88/ES do zákona č. 315/2001 Z. z. by presiahli predmet tohto súdneho sporu, kde sa posudzuje iba individuálny nárok žalobcu na náhradu škody či nemajetkovej ujmy. Ak sa súd prvej inštancie nezaoberal otázkou, či do jeho právomoci patrí posudzovanie takto nastolenej otázky [či zákon č. 315/2001 Z. z. prebral smernicu 2003/88/ES (ne)správne], jeho rozhodnutie vykazuje znaky arbitrárnosti. Súd prvej inštancie sa podľa názoru žalovaného nesprávne vysporiadal s ním vznesenou námietkou nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, keď nevzal do úvahy potrebu rozlišovania medzi „prebratím smernice“ a „aplikáciou smernice“; v prvom prípade ide o transponovanie, t. j. prebratie konkrétneho znenia alebo obsahu smernice do vnútroštátneho právneho poriadku členského štátu a v druhom prípade o použitie konkrétnych článkov smernice na konkrétny prípad. Na to, aby bolo možné konštatovať, že smernica 2003/88/ES bola prebratá do zákona č. 315/2001 Z. z. nesprávne, malo byť porovnané znenie zákona o Hasičskom a záchrannom zbore v znení pred účinnosťou, ako aj po účinnosti (t. j. po prebratí) smernice 2003/88/ES. Žalobca pripúšťa, že zákon č. 315/2001 Z. z. výslovne neustanovuje, že služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby je považovaná za súčasť ich služobného času ani neobsahuje ustanovenie stanovujúce dĺžku týždenného pracovného času na 48 hodín. To však podľa žalovaného neznamená, že smernica 2003/88/ES bola do zákona č. 315/2001 Z. z. prebratá nesprávne. Aj keby sa na prípad žalobcu vzťahovala, povinnosťou štátu nebolo skopírovať doslovné znenie každého ustanovenia smernice 2003/88/ES do textu zákona č. 315/2001 Z. z. aj vzhľadom na priamy účinok smernice Európskej únie. Smernica môže byť do vnútroštátneho právneho poriadku prebratá správne, ale nesprávne aplikovaná, napríklad zamestnávateľom. Až nesprávna aplikácia smernice by mohla v konečnom dôsledku založiť prípadný nárok na náhradu škody. Preto bolo potrebné rozlišovať prebratie a aplikáciu smernice. Slovenská republika pri prebratí smernice 2003/88/ES neporušila žiadne predpisy; pri absencii protiprávneho konania nemohla vzniknúť žiadna škoda a tým ani zodpovednosť žalovaného za nároky uplatňované v tomto konaní. Žalobca mzdové nároky vyplývajúce z pracovnoprávneho vzťahu skrýva za náhradu škody vo forme nemajetkovej ujmy. Slovenská republika nemôže niesť zodpovednosť

za prípadnú nesprávnu aplikáciu smernice na pracovnoprávny vzťah žalobcu. Súd prvej inštancie zamieňa Slovenskú republiku a Ministerstvo vnútra SR ako dva samostatné subjekty, preto nesprávne právne posúdil otázku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného v tomto konaní.

2.1 Rozsah pôsobnosti smernice 2003/88/ES je pozitívne vymedzený v článku 2 ods. 1 smernice 89/391/EHS, ako aj negatívne v článku 2 ods. 2 smernice 89/391/EHS. Podľa názoru žalovaného sa smernica 2003/88/ES neuplatňuje na odvetvia činností, ktoré zahŕňajú určité osobitné činnosti služieb civilnej obrany. Vzhľadom na charakter vykonávaných činností a s tým spojený rozvrh služobného času sa smernica 2003/88/ES na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru nevzťahuje v plnom rozsahu, preto jej ustanovenia nemohli byť porušené, tak ako to tvrdí žalobca. Žalovaný tvrdí, že štátnu službu príslušníkov Hasičského a záchranného zboru možno jednoznačne subsumovať pod negatívne vymedzenie pôsobnosti smernice 89/391/EHS v článku 2 ods. 2 tejto smernice z dôvodu, že štátna služba príslušníkov Hasičského a záchranného zboru vykazuje aj špecifiká štátnej služby príslušníkov policajného zboru, ako aj profesionálnych vojakov. Úlohy, ktoré príslušníci Hasičského a záchranného zboru plnia možno subsumovať pod pojem „osobitné činnosti služieb civilnej ochrany“ v zmysle článku 2 ods. 2 smernice 89/391/EHS. Vyplýva to z ustanovenia § 3 ods. 2 písm. a), d) zákona č. 315/2001 Z. z. a zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme. Rozhodnutie SD EÚ vo veci C-429/09 Günter Fuß sa týka mestského hasiča, preto ho nie je možné považovať za smerodajné. Režim výkonu hasičských činností v štruktúre mestských hasičov sa úplne odlišuje od režimu, v akom fungujú príslušníci Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky, ktorého zriaďovateľom je štát a sú im poskytované rôzne osobitné výhody od „definitívy“ až po systém sociálneho zabezpečenia ako príslušníkom policajného zboru. V otázkach služobného času a odmeňovania sa smernica 2003/88/ES na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru nevzťahuje. Táto oblasť je v plnej miere pôsobnosti vnútroštátnej právnej úpravy. Súd prvej inštancie nesprávne posúdil pôsobnosť smernice 2003/88/ES, ktorá sa na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru nevzťahuje.

2.2 Žalobca neosvedčil, že by mu vznikol nárok na náhradu škody, ktorú v žalobe stanovil veľmi nejasným spôsobom. Žalobca tvrdí, že mu škoda vznikla tým, že vykonával nariadenú služobnú pohotovosť, za ktorú bol v zmysle platnej legislatívy odmeňovaný. Ak aj súd prvej inštancie dospel k záveru, že služobná pohotovosť je pracovným časom a má sa žalobcovi zarátavať do pracovného fondu, samo o sebe to ešte nie je dôvodom na priznanie nároku na náhradu škody. Z judikatúry Súdneho dvora EÚ vyplývajú všeobecné podmienky pre úspešné uplatnenie si nároku na náhradu škody za porušenie práva Únie, ktoré musia byť splnené kumulatívne. Tieto podmienky sú definované takto: 1. cieľom porušenej právnej normy únie je priznať jednotlivcom práva, 2. porušenie je dostatočne závažné a 3. medzi týmto porušením a škodou spôsobenou jednotlivcovi existuje príčinná súvislosť. K forme a spôsobu výpočtu náhrady škody SD EÚ v rozhodnutí C-429/09 Günter Fuß dôvodil, že smernica 2003/88/ES neobsahuje nijaké ustanovenie týkajúce sa náhrady škody vzniknutej porušením jej ustanovení, preto vznik škody musí posudzovať vnútroštátny súd podľa zásad rovnocennosti a efektivity a musí byť nahradená udelením dodatočného náhradného voľna alebo finančným odškodnením a definovať pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady. Pre záver, či a v akej miere došlo v prípade žalobcu k porušeniu práva na maximálny 48 hodinový týždenný pracovný čas bolo potrebné zo strany žalobcu preukázať, či v rozhodnom období skutočne pracoval žalobca nad takýto limit. Žalobca totiž v žalobe nezohľadnil reálne odpracované hodiny vzhľadom na pohotovosť a nadčasy alebo dovolenku a práceneschopnosť, počas ktorých nebol k dispozícii zamestnávateľovi, preto v týchto prípadoch nemožno hovoriť o vzniku škody, aj keď sa žalobcovi tento čas započítaval do odpracovaného času, ktorý mal zaplatený. Nie všetky hodiny odpracovanej pohotovosti sú totiž hodinami nad maximálny limit pracovného času. Takisto bolo potrebné zohľadniť nerovnomerné rozvrhnutie služobného času u hasičov v referenčnom období 6 mesiacov, čím sa súd prvej inštancie v napadnutom rozsudku nezaoberal. Žalobca vychádzal v žalobe iba z priemerných hodnôt odpracovaného týždenného pracovného času, ako aj času odpracovanej pohotovosti, avšak z uvedeného vôbec nevyplýva, či za konkrétne obdobie skutočne dochádzalo k prekročeniu maximálneho limitu pracovného času pri referenčnom období 6 mesiacov. Žalovaný opätovne zdôrazňuje, že počas služobnej pohotovosti je pracovník povinný byť v zariadení zamestnávateľa alebo mimo neho, má byť pripravený na výkon práce na požiadanie svojho zamestnávateľa. Pokiaľ služobný zásah nariadený nie je, žalobca môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti. Znamená to, že žalobca nemusí byť bdely a aktívny počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti. Napriek tomu zamestnávateľ žalobcovi vypláca dohodnutú odmenu za takto strávený čas, t. j. nielen za vykonanú prácu, ale aj za takúto neaktívnu časť práce.

2.3 Žalobca v žalobe tvrdí, že predmetom súdneho konania je nárok na náhradu škody, ktorý mal vzniknúť žalobcovi v dôsledku porušenia práva EÚ k jeho ujme a to v dôsledku nesprávneho prebratia smernice 2003/88/ES do právneho poriadku Slovenskej republiky. K žalobe prikladá listinné dôkazy –

tabuľky, ktorých výpočet je mätúci a predstavuje skôr doplatenie mzdového nároku a nie vyčíslenie nemajetkovej ujmy. Pre žalovaného je nepochopiteľné, prečo žalobca vyčísľuje náhradu nemajetkovej ujmy podľa celkového počtu (súčtu) hodín odslúženej služobnej pohotovosti bez ohľadu na to, či tým malo dôjsť k prekročeniu 48 hodinového týždenného pracovného času. Pre účely tohto konania je predsa právne irelevantné, koľko hodín služobnej pohotovosti žalobca odpracoval. Relevantné je iba to, či a v akej miere bol prekročený maximálny 48 hodinový týždenný pracovný čas. Zároveň nie je žalovanému zrejmé, prečo si žalobca svoju údajnú nemajetkovú ujmu „ohodnotil“ sumou 3,54 € za každú hodinu, počas ktorej malo dochádzať k porušovaniu jeho práv. Žalovaný sa domnieva, že žalobca svoju ujmu v skutočnosti vidí v tom, že nebol za odslúženú určenú služobnú pohotovosť dostatočne ohodnotený a nie v tom, že mal byť prekračovaný 48 hodinový týždenný pracovný čas. Žalobca údajným nárokom na nemajetkovú ujmu maskuje svoje mzdové nároky. Aj z uvedeného dôvodu žalovaný nie je pasívne vecne legitimovaný v spore, nakoľko mzdových nárokov je možné sa domáhať len od žalovaného služobného úradu, ktorým je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

2.4 Súd prvej inštancie subsumoval nárok na náhradu škody pod ustanovenie Občianskeho zákonníka v podobe nemajetkovej ujmy. Priznanú výšku nemajetkovej ujmy považuje žalovaný za neprimeranú a to aj s porovnaním výšky náhrad, ktorá je priznávaná obetiam trestných činov, ktorých ujma je v porovnaní s údajnou ujmovou žalobcu podstatne vyššia. Pri rozhodovaní o nemajetkovej ujme je tiež nevyhnutné, aby súd zdôvodnil, prečo nebolo pre žalobcu postačujúce zadosťučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, resp. čím bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby, ktorá by odôvodňovala priznanie nemajetkovej ujmy v danej výške. Žalobca nepreukázal zásah do súkromného, rodinného života, či nepriaznivú zdravotnú situáciu v príčinnej súvislosti s výkonom povolania v takej miere, ktorá by odôvodňovala výšku súdom prvej inštancie priznanej sumy. Náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch môže súd priznať iba ako sekundárnu kompenzáciu vtedy, ak by iná náprava nebola možná, resp. ak by sa takáto satisfakcia nezadala postačujúca, avšak vždy len vtedy, ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. U žalobcu nebolo preukázané, že by utrpel ujmu, ktorá by v značnej miere znížila jeho dôstojnosť, resp. vážnosť v spoločnosti. Žalobca sa žalobou nedomáha, aby sa upustilo od neoprávneného zásahu do práva na ochranu jeho osobnosti ani aby sa odstránili následky takéhoto zásahu. Podaná žaloba tak vôbec nerieši údajný protiprávny stav do budúcnosti, ale naopak, vytvára priestor pre opätovné čiastkové žaloby. Zo žaloby vyplýva, že žalobca vidí problém vo svojom nedostatočnom finančnom ohodnotení počas služobnej pohotovosti, lebo sa žalobou domáha iba finančného plnenia od Slovenskej republiky. Otázkou je, akú inú činnosť by chcel žalobca vykonávať v čase služobnej pohotovosti, kedy musí byť prítomný na pracovisku vzhľadom na to, že tento čas pripadá na nočné hodiny, ktoré každá fyzická osoba využíva na spanie a je objektívne (takmer) vylúčené, aby sa tento čas mohol využívať nejakou inou zmysluplnou činnosťou, prípadne ho plnohodnotne tráviť s rodinou. Ak by v dôsledku nesprávneho prebratia smernice 2003/88/ES zásah do práv žalobcu pretrvával, bolo by celkom prirodzené, aby sa žalobca domáhal upustenia od takéhoto zásahu u svojho zamestnávateľa v zmysle § 13 ods. 1 OZ. To, že takúto požiadavku žalobca nevzniesol a domáha sa len finančného plnenia preukazuje, že úvahy súdu prvej inštancie o porušení práva žalobcu na primeraný odpočinok a z toho vyplývajúcom zásahu do jeho osobnostných práv sú bezpredmetné, nakoľko žalobca nechce žalobou dosiahnuť zlepšenie či úpravu svojej pracovnej pozície u zamestnávateľa. Žalobca nevyvinul žiadnu snahu na to, aby sám vzniku tvrdenej ujmy či škody predišiel. Neoznámil svojmu zamestnávateľovi, že odmieta vykonávať služobnú pohotovosť, ani že výkon služobnej pohotovosti, za ktorú každý mesiac dostáva odmenu, pociťuje ako výraznú ujmu. Podľa zásady spoločnej právny systémom členských štátov musí poškodená osoba pod hrozbou toho, že sama bude musieť znášať škodu, vyvinúť primerané úsilie, aby rozsah škody obmedzila (podľa rozsudku Mulder a i./Rada a Komisia, C-104/89 a C-37/90).

2.5 Podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je vždy preukázanie existencie závažnej ujmy. Žalobca musí nielen tvrdiť, ale aj preukázať, aká ujma mu vznikla. Žalobca nepreukázal, že by utrpel ujmu, ktorá by v značnej miere znížila jeho dôstojnosť, resp. vážnosť v spoločnosti. V konaní nebolo preukázané, ako súčasný stav zasahuje do osobnostnej sféry žalobcu ako základný predpoklad pre vznik nemajetkovej ujmy. Ak by v dôsledku nesprávneho prebratia smernice neoprávnený zásah do práv žalobcu skutočne existoval a pretrvával, bolo by celkom prirodzené, aby sa žalobca v prvom rade domáhal upustenia od takéhoto zásahu u svojho zamestnávateľa, čo však žalobca nežiada. Nepreukázanie vzniku nemajetkovej ujmy je bez ďalšieho dôvodom na zamietnutie žaloby aj v prípade, ak by súd bol toho názoru, že smernica bola žalovaným, resp. zamestnávateľom žalobcu uplatňovaná nesprávne.

2.6 Priznanú náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 5 976,69 € považuje žalovaný za neprimerane vysokú. Priemerná výška doposiaľ priznanej škody (nemajetkovej ujmy) na súdoch Slovenskej republiky

predstavuje sumu približne 1 000,- až 2 500,- €. Podľa nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 288/2017 pri určovaní sumy nemajetkovej ujmy musia všeobecné súdy zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť a v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako a v ich judikatúre by mal existovať vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady.

2.7 Žalovaný navrhuje zmeniť rozsudok súdu prvej inštancie a žalobu zamietnuť v celom rozsahu a priznať žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

3. K odvolaniu žalovaného sa žalobca vyjadril v podaní z 24.07.2023, v ktorom označil rozsudok súdu prvej inštancie za vecne správny, odvolanie žalovaného za nedôvodné a žiadal potvrdiť rozsudok súdu prvej inštancie. Nesúhlasil s názorom žalovaného o nedostatku právomoci všeobecného súdu Slovenskej republiky posudzovať súladnosť právnych predpisov platných na území Slovenskej republiky so smernicou Európskej únie. Poukázal na obsah svojej žaloby, v ktorej uviedol dôvody, pre ktoré v prípade kolízie medzi vnútroštátnym právnym predpisom a predpisom únieového práva je vnútroštátny súd povinný aplikovať únieové právo. Zdôraznil, že Súdny dvor Európskej únie vo svojej judikatúre výslovne vyžaduje od vnútroštátnych súdov, aby správnosť prebratia smerníc kontrolovali, keďže takáto činnosť predstavuje základný kameň, na ktorom je postavená doktrína Súdneho dvora EÚ o priamych a nepriamych účinkoch a aplikovateľnosti predpisov únieového práva vnútroštátnymi orgánmi každého členského štátu. Tieto závery sú vyslovené v rozsudku SD EÚ C-106/89, C-456/98 a pre túto vec v ťažiskovom rozsudku SD EÚ C-429/09 vo veci Günter Fuß, kde súdny dvor judikoval, že práve vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby posúdil, či existuje príčinná súvislosť medzi porušením článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES a škodou vo forme straty odpočinku. Je zjavné, že k takémuto posudzovaniu by vnútroštátny súd nemohol pristúpiť v prípade, ak by nemal právo posudzovať súlad vnútroštátneho právneho predpisu so smernicou. Na území Slovenskej republiky neexistuje žiaden iný orgán než všeobecný súd v civilnom sporovom konaní, ktorý by bol vzhľadom na predmet žaloby oprávnený a súčasne povinný prejednať a rozhodnúť tento spor a v rámci neho si aj prejudiciálne posúdiť súlad a správnosť transpozície smernice 2003/88/ES do zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore.

3.1 Vo vzťahu k nedostatku pasívnej vecnej legitímácie tvrdenej už v konaní pred súdom prvej inštancie nevznáša žalovaný v odvolaní žiadne nové relevantné skutkové či právne argumenty. Pasívna vecná legitímácia štátu vyplýva z dlhoročnej konštantnej judikatúry SD EÚ.

3.2 Žalovaný k otázke pôsobnosti smernice 2003/88/ES na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru uvádza tie isté tvrdenia a argumenty, ako v konaní pred súdom prvej inštancie, ku ktorým sa žalobca už podrobne vyjadril. V kontexte pokračujúcej argumentácie žalovaného o tom, že „neaktívnu časť“ pracovnej pohotovosti nemožno považovať za súčasť pracovného času žalobca zdôrazňuje, že určenú služobnú pohotovosť, ktorú žalovaný nepovažuje za pracovný čas vykonáva výlučne na pracovisku (na hasičskej stanici), ktorú nemôže opustiť a musí byť ustrojený a do jednej minúty pripravený opustiť stanicu a vyraziť na vykonanie služobného zákroku. Neopodstatnená je požiadavka žalovaného, že sa žalobca mal od svojho zamestnávateľa domáhať upustenia od neoprávneného zásahu do jeho práva na ochranu osobnosti a odstránenia následkov takéhoto zásahu. Štát zaťažuje povinnosť zabezpečiť, aby vnútroštátna legislatíva bola v súlade s únieovým právom a aby boli smernice dôsledne a správne transponované do vnútroštátneho práva. Tejto povinnosti štátu potom zodpovedá právo jednotlivca domáhať sa náhrady škody v prípade, ak štát túto svoju povinnosť nerešpektuje, v dôsledku čoho vznikne jednotlivcovi ujma. Smernica 2003/88/ES bola do vnútroštátnej právnej úpravy zákona o Hasičskom a záchrannom zbore transponovaná len formálne, pretože smernicou sledované ciele - vymedzenie pojmu „pracovný čas“ a neprekročovanie maximálne 48 hodinového týždenného pracovného času dosiahnuté neboli. Už len samotný spôsob, akým je vo všeobecnosti rozvrhnutý služobný čas hasičov na prvý pohľad vylučuje dodržiavanie a neprekročenie maximálne 48 hodinového týždenného pracovného času. Ani 40 hodinový pracovný čas ustanovený v § 85 ods. 2 zákona o Hasičskom a záchrannom zbore nie je v súčasnosti vzhľadom na počet príslušníkov Hasičského a záchranného zboru reálny a už vôbec 37,5 hodinový pracovný čas podľa Kolektívnej zmluvy na rok 2023. Dodržať maximálny 48 hodinový alebo zákonný 40 hodinový týždenný pracovný čas by bolo možné len v prípade, ak by došlo k posilneniu stavu hasičov, štát však zjavne nechce alebo nevie vynaložiť finančné prostriedky na riešenie daného problému a účelovo tvrdí, že odslužené hodiny služobnej pohotovosti hasičov nie sú pracovným časom. S nepochopením vníma žalobca argumentáciu žalovaného, že jeho žaloba nerieši stav do budúcnosti, ale vytvára priestor pre opätovné čiastkové žaloby. Žalovaný vie o dlhoročnom porušovaní práv príslušníkov Hasičského a záchranného zboru a nerešpektovaní smernice 2003/88/ES, keďže je pôvodcom tohto protiprávneho stavu, ktorý vedome udržiava namiesto toho, aby

sám ďalšiemu porušovaniu práva zabránil. Poukázal tiež na to, že čas, ktorý mohol venovať odpočinku, rodine, záľubám alebo inak podľa svojho uváženia už nenávratne stratil, preto poskytnutie náhradného voľna do budúcnosti by nevykompenzovalo ujmu, ktorú žalobca utrpel. K podaniu tejto žaloby pristúpil žalobca a jeho kolegovia až potom, ako žalovaný napriek ich dlhodobým upozorneniam, sťažnostiam a žiadostiam, ako aj desiatkam prehratých súdnych sporov v obdobných veciach tento protiprávny stav nerieši.

3.3 Žalobca nesúhlasí s tvrdením žalovaného, že výšku vznikutej ujmy žalobca nezdôvodnil a nepreukázal, keď k žalobe priložil relevantné listinné dôkazy - výpis z dochádzkového systému SAP a výplatné pásky za každý mesiac žalovaného obdobia, z ktorých vyplýva počet odsľužených hodín určenej služobnej pohotovosti, ktoré sa žalobcovi nezapočítali do odpracovaných hodín. Spôsob, akým výšku žalovaného nároku žalobca vypočítal v žiadnom prípade neznamená, že si uplatňuje mzdový nárok, ako zavádzajúco tvrdí žalovaný. Tento spôsob výpočtu nemajetkovej ujmy použil žalobca z dôvodu, že súčasná právna úprava neobsahuje spôsob určenia výšky náhrady škody z porušenia únieového práva.

3.4 Žalobcom predložené listinné dôkazy – výpis z dochádzkového systému SAP a výplatné pásky za každý mesiac žalovaného obdobia a z neho vyvedené skutkové tvrdenia ohľadne rozsahu počtu odsľužených hodín určenej služobnej pohotovosti, ktoré neboli žalobcovi započítané do odpracovaných hodín žalovaný v konaní pred súdom prvej inštancie nespochybňoval. Žalobca týmito dôkazmi preukázal, že jeho priemerný týždenný pracovný počas žalovaného obdobia dosiahol 51,02 hodín. Už v žalobe bolo vysvetlené, prečo výšku náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch odvíja žalobca od súčtu hodín odpracovanej určenej služobnej pohotovosti za žalované obdobie (k porušovaniu smernice dochádzalo práve výkonom určenej služobnej pohotovosti, ktorá sa žalobcovi nezapočítavala do služobného času) a sudy nižšej inštancie aj odvolacie sudy tento výpočet v iných skutkovo a právne obdobných veciach akceptovali. K námietke žalovaného, že „nie je žalovanému zrejmé, prečo si žalobca svoju údajnú nemajetkovú ujmu ohodnotil sumou 3,54 € za každú hodinu, počas ktorej malo dochádzať k porušovaniu jeho práv“ žalobca uviedol, že táto suma (ktorá správne má byť 3,31 €) je len výsledkom porovnania žalovanej sumy s počtom hodín žalobcom odpracovanej určenej služobnej pohotovosti, ktorá mu nebola započítaná do pracovného času. Vydelením žalovanej sumy 5 976,69 € s celkovým počtom odpracovaných hodín určenej služobnej pohotovosti 1 804,58 hodín a následným porovnaním výslednej sumy 3,31 € so zákonnými minimálnymi mzdovými nárokmi (priemerom minimálnych hodinových miezd za žalované obdobie pre prvý, najľahší stupeň náročnosti práce, ktorá suma predstavovala 3,54 € za hodinu) je očividne zrejmé, že priznaná suma náhrady škody nemôže byť neprimerane vysoká. Za každú hodinu odpracovanej a do pracovného času nezapočítanej určenej služobnej pohotovosti nežiada žalobca viac než sumu zodpovedajúcu maximálne 35 % jeho hodinovej mzdy a žalobca upozorňuje, že za ďalších 102,69 hodín odpracovanej nariadenej služobnej pohotovosti si vzhľadom na spôsob výpočtu žalovaného nároku (ktorého výšku vypočítava iba z hodín určenej služobnej pohotovosti) neuplatňuje žiadne odškodnenie. Ak by sa žalovaná suma porovnala so súčtom všetkých odpracovaných hodín služobnej pohotovosti (určenej aj nariadenej), ktoré sú vykázané počtom 1 907,27, tak pri tomto porovnaní by odškodnenie za každú hodinu predstavovalo len 3,13 € ($5\,976,69\text{ €} : 1\,907,27\text{ hodín}$), čo je podstatne menej, než priemer minimálnych hodinových miezd za žalované obdobie.

3.5 Ak by žalovaný správne transponoval smernicu 2003/88/ES, nemusel by žalobca tráviť neprimerane dlhý čas v práci a ak by počas žalobcom uvádzaných hodín čo aj len spal doma, mohol by tieto hodiny tráviť práve tým odpočinkom, ktorý mu smernica 2003/88/ES má garantovať. Práve nedostatok odpočinku, nutnosť tráviť neprimerane dlhý čas v práci a s tým súvisiaci minimálny čas na rodinu, priateľov, oddych, venovanie sa záľubám či nevyhutej regenerácii fyzických a psychických síl sa veľmi negatívne prejavujú na kvalite osobného života a vzťahov žalobcu s blízkymi, k čomu sa vyjadril pred súdom prvej inštancie. V zmysle judikatúry súdneho dvora už len samotná strata času odpočinku sama o sebe je dostatočne závažnou na priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Priznanú náhradu nemajetkovej ujmy považuje žalobca za primeranú. Žalovaný poukazuje v odvolaní na viaceré rozhodnutia súdov prvej inštancie k výške náhrady nemajetkovej ujmy, z ktorých má vyplývať priemer prisúdených náhrad v rozmedzí od 1 000,- € do 2 500,- €. K tomu žalobca uvádza, že zo žalovaným doloženého prehľadu nie je zrejmé, z akých dôvodov iné sudy priznávali nižšie sumy. Žalobcovi je známe, že iní hasiči ako žalobcovia vyčísľovali a aj dôkazne preukazovali výšku nároku rozličným spôsobom a ich úspech v spore závisel aj od ponúknutých dôkazov a zastúpenia iným právnym zástupcom. Žalobca naopak poukazuje na rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktoré Okresným súdom Zvolen priznané sumy v zmysle žalôb za neprimerané nepovažovali a rozsudky súdov prvej inštancie potvrdili. Žalobca navrhuje potvrdiť rozsudok súdu prvej inštancie.

4. Krajský súd príslušný na rozhodnutie o odvolaní žalovaného podľa § 34 ods.1 C. s. p. prejednal vec bez nariadenia odvolacieho pojednávania z dôvodu, že zákonné podmienky pre jeho nariadenie podľa § 385 ods. 1 C. s. p. naplnené neboli. Posudzujúc správnosť postupu a rozhodnutia súdu prvej inštancie z hľadiska odvolacích dôvodov uplatnených žalovaným v odvolaní, ktorými je podľa § 380 ods. 1 C. s. p. odvolací súd viazaný a rešpektujúc rozsah odvolania žalovaného v súlade s § 379 C. s. p. dospel odvolací súd k názoru, že rozsudok súdu prvej inštancie je vecne správny vo výroku o veci samej aj závislom výroku o trovách konania. Podľa § 387 ods. 1, 2 C. s. p. odvolací súd potvrdí rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak je vo výroku vecne správne a ak sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody. Aplikujúc toto zákonné ustanovenie odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, konštatuje správnosť jeho dôvodov a na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia uvádza:

5. Žalobca v konaní dokladuje svoju príslušnosť k Hasičskému a záchrannému zboru s miestom výkonu služby vo Zvolene výpisom plánu služieb z dochádzkového systému SAP za obdobie 1/2020 do 11/2022. Existencia služobného pomeru v Hasičskom a záchrannom zbore za celé žalované obdobie je preukázaná aj výplatnými páskami za rozhodné obdobie, túto žalobcom tvrdenú skutočnosť žalovaný nerozporoval. V pláne služieb sa osobitne evidujú hodiny služobnej činnosti a hodiny služobnej pohotovosti. Žalovaný žalobcom predložený výkaz o pracovnej činnosti nespochybňoval, preto tvrdenia žalobcu o rozsahu jeho prítomnosti v práci za žalované obdobie považuje odvolací súd podľa § 151 ods. 1 C. s. p. za nesporné skutkové tvrdenia. Výkazom o služobnej činnosti žalobca dokazuje, že v období od januára 2020 do novembra 2022 bolo porušované jeho právo na 48 hodinový priemerný týždenný pracovný čas vyplývajúci z článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES, právo na primeraný odpočinok po práci, za čo požaduje od Slovenskej republiky ako členského štátu Európskej únie nahraďiť nemajetkovú ujmu vo forme finančného plnenia. Súd prvej inštancie posúdil nárok žalobcu podľa ustanovení zákona o Hasičskom a záchrannom zbore, smernice 2003/88/ES, smernice 89/391/EHS a poukázal na judikatúru SD EÚ k výkladu pojmu pracovný čas, čas odpočinku, pohotovostná služba na pracovisku a aplikačný rozsah smerníc.

6. Žalovaný v odvolaní pri odvolacom dôvode podľa § 365 ods. 1 písm. d) Civilného sporového poriadku žiadnym spôsobom nekonkretizuje vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 05.11.2019 sp. zn. IV. ÚS 90/2019 vyslovil názor, že iba citácia zákona pre vymedzenie odvolacích dôvodov nepostačuje. Odvolací súd konštatuje, že odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. d) C. s. p. nebol uplatnený spôsobom postačujúcim na prieskum rozhodnutia súdu prvej inštancie aj z hľadiska tohto odvolacieho dôvodu. Druhým odvolacím dôvodom podľa § 365 ods. 1 písm. f) Civilného sporového poriadku vytyka žalovaný súdu prvej inštancie nesprávne skutkové zistenia spočívajúce v tom, „či za konkrétne obdobie skutočne dochádzalo k prekročeniu maximálneho limitu pracovného času pri referenčnom období 6 mesiacov“ a nebol preukázaný (žalobcom tvrdeným prekročením 48 hodinového týždenného pracovného času) zásah do jeho súkromného, rodinného života, či následok na jeho zdravotnom stave v príčinnej súvislosti s výkonom povolania v takej značnej miere, ktorá by odôvodňovala výšku prvoinštančným súdom priznanej sumy. Pod tretí odvolací dôvod o nesprávnom právnom posúdení veci (§ 365 ods. 1 písm. h) Civilného sporového poriadku) je možné subsumovať tvrdenie žalovaného, že smernica 2003/88/ES bola do zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore transponovaná správne a žiadne ustanovenie tohto zákona nie je v rozpore so smernicou 2003/88/ES, keďže táto sa ani na služobnú činnosť príslušníkov Hasičského a záchranného zboru nevzťahuje.

7. Námatkovou kontrolou počtu odpracovaných hodín služobnej činnosti a služobnej pohotovosti odvolací súd zistil, že v mesiaci 1/2020 sa žalobcovi vykazuje odpracovanie 174,47 hodín služobnej činnosti a 62,53 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 237 hodín, čo pri 4,4 týždňoch pripadajúcich na mesiac 1/2020 činí odpracovaných 53,86 hodín týždenne. V mesiaci 7/2020 sa vykazuje žalobcovi 171,78 hodín služobnej činnosti a 68,22 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 240 hodín za 4,4 týždňa, z čoho na 1 týždeň pripadá 54,54 odpracovaných hodín. V mesiaci 11/2020 žalobca odpracoval 155,40 hodín služobnej činnosti a 60,60 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 216 hodín, čo pri 4,2 týždňoch činí na 1 týždeň 51,42 hodín práce. V januári 2021 má žalobca vykázaných 120 hodín služobnej činnosti a 73 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 193 odpracovaných hodín za 4,4 týždňa, z čoho na 1 týždeň pripadá 43,86 hodín. V júni 2021

odpracoval žalobca 143,56 hodín služobnej činnosti a 51,57 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 195,13 hodín vydelené 4,2 týždňami pripadá na 1 týždeň 46,45 hodín práce. V auguste 2021 pri služobnej činnosti v rozsahu 167,41 hodín a služobnej pohotovosti na pracovisku v rozsahu 98,59 hodín, spolu 266 hodín na 4,4 týždňa vychádza 60,45 odpracovaných hodín. V októbri 2021 odpracoval žalobca 154,42 hodín služobnej činnosti a 61,58 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 216 hodín vydelené 4,4 týždňami pripadá na 1 týždeň 49 hodín práce. V máji 2022 pri služobnej činnosti v rozsahu 161 hodín a služobnej pohotovosti na pracovisku v rozsahu 79 hodín, spolu 240 hodín na 4,4 týždňa vychádza 54,54 odpracovaných hodín. V októbri 2022 odpracoval žalobca 158,45 hodín služobnej činnosti a 64 hodín služobnej pohotovosti na pracovisku, spolu 222,45 hodín vydelené 4,4 týždňami pripadá na 1 týždeň 50,55 hodín práce. Z uvedeného prehľadu vyplýva, že spôsob plánovania zmenných služieb a pohotovosti na pracovisku opakovane má za následok prekročenie maximálne prípustného rozsahu týždenného pracovného času podľa smernice 2003/88/ES. Z oddeleného vykazovania počtu odpracovaných hodín služobnej činnosti a pohotovosti na pracovisku v mzdovom liste žalobcu je preukázané, že hodiny strávené na pracovisku počas určenej pracovnej pohotovosti podľa § 92 ods. 1 z. č. 315/2001 Z. z. sa do služobného času nezapočítavajú.

8. Odvolanie žalovaného nie je dôvodné.

9. Zo skutkových zistení súdu prvej inštancie vyplýva, že žalobca ako príslušník Hasičského a záchranného zboru v služobnom pomere v rozhodnom období január 2020 až november 2022 mal služobný čas rozvrhnutý nerovnomerne tak, že týždenný pracovný čas sa skladal zo 17/16 hodinových pracovných zmien (výkon služby), po ktorých nasledovala určená 7/8 hodinová služobná pohotovosť na pracovisku (t. j. v rámci jednej pracovnej zmeny strávil žalobca na pracovisku sústavne minimálne 24 hodín). Výkon služobnej pohotovosti bol rozdelený na aktívnu časť služobnej pohotovosti, ktorá bola odmeňovaná ako nadčasová práca a jej trvanie sa započítavalo do fondu odpracovaného času a neaktívnu časť služobnej pohotovosti, ktorá sa do fondu pracovného času nezapočítavala. Vo vykazovanom období od januára 2020 do novembra 2022 odpracoval žalobca 1804,58 hodín služobnej pohotovosti, ktorá priamo nadväzovala na výkon 17/16 hodinovej služobnej činnosti. Za obdobie január 2020 až november 2022 odpracoval žalobca spolu 1907,27 hodín služobnej pohotovosti (určenej + nariadenej), žiadna z nich ale do počtu odpracovaných hodín započítaná nebola, preto sa môže javiť vychádzajúc iba z údajov zamestnávateľa o počte odpracovaných hodín, že limit týždenného pracovného času podľa smernice prekročený nebol. Za rozhodné obdobie 1/2020-11/2022 odpracoval žalobca celkom 7768,37 hodín (služobný čas spolu s pohotovosťou na pracovisku), z ktorých na jeden týždeň pripadá 51,06 odpracovaných hodín. Výsledok pochádza zo vzorca súčet odpracovaných hodín za rozhodné obdobie ($2761,09 + 2650,13 + 2357,15 = 7768,37$) deleno počet týždňov za rozhodné obdobie ($52,28 + 52,14 + 47,71 = 152,13$). Aj týmto prepočtom uskutočneným odvolacím súdom je preukázané prekročenie maximálne prípustného priemerného pracovného času pre každé obdobie siedmych dní vrátane nadčasov v rozsahu 48 hodín podľa čl. 6 písm. b) smernice 2003/88/ES.

10. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy si uplatňoval žalobca práve za prekročenie maximálneho limitu týždenného pracovného času určeného článkom 6 písm. b) smernice 2003/88/ES vo vykazovanom období január 2020 až november 2022. Odvolací súd súhlasí s názorom súdu prvej inštancie, že žaloba bola dôvodná čo do základu aj výšky. Stotožňujúc sa s rozsudkom súdu prvej inštancie nielen vo výroku, ale aj v dôvodoch, v súlade s § 387 ods. 2 C. s. p. konštatuje odvolací súd správnosť dôvodov napadnutého rozsudku a len na zdôraznenie jeho správnosti na odvolacie námietky žalovaného uvádza:

11. Súd prvej inštancie mal právomoc na prejednanie tohto sporu. Podľa § 3 ods. 1 C. s. p. súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány. Spor o náhradu škody spôsobenej jednotlivcovi porušením práva únie v dôsledku nesprávneho prebratia (transpozície) smernice do vnútroštátneho právneho poriadku možno zaradiť medzi súkromnoprávne spory. Skutočnosť, že žalovaným v takomto spore je štát je bez právneho významu. Účastníkom občianskoprávných vzťahov môže byť aj štát a v takom prípade je podľa § 21 Občianskeho zákonníka právnickou osobou. Z judikatúry súdneho dvora jednoznačne vyplýva, že spory o náhradu škody spôsobenej porušením práva únie medzi jednotlivcom a štátom majú rozhodovať príslušné vnútroštátne súdy.

12. Ak jedným z predpokladov zodpovednosti žalovaného za škodu žalobcovi spôsobenú porušením práva únie je „dostatočne závažné porušenie právnej normy únie, ktorej cieľom je priznanie práv

jednotlivcom“, súd prvej inštancie bol v rámci svojej právomoci v prejednávanej spore oprávnený a povinný skúmať, či zo strany žalovaného došlo k tvrdenému porušeniu práva únie pri preberaní smernice 2003/88/ES do právneho poriadku Slovenskej republiky (zákona č. 315/2001 Z. z.), to znamená skúmať, či zákon č. 315/2001 Z. z. zodpovedá cieľom článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES. Bez posúdenia tejto otázky by nebolo možné rozhodnúť prejednaný spor. Žalovaný nedôvodne vytýkal v odvolaní chýbajúcu právomoc súdu posudzovať súlad zákona č. 315/2001 Z. z. so smernicou 2003/88/ES.

13. Súd prvej inštancie dospel k správnejmu záveru, že cieľ článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES (t. j. neprekročenie priemerného týždenného pracovného času pracovníka v rozsahu 48 hodín vrátane nadčasov) nebol v prípade zákona č. 315/2001 Z. z. dosiahnutý (naplnený). Vo všeobecnosti platí, že smernica ako špecifický prameň práva únie vyžaduje od členských štátov, aby dosiahli cieľ sledovaný smernicou prijatím transpozičných opatrení vo svojom právnom poriadku. Na tento účel musia byť ustanovenia smernice prebraté tak, aby bola ich záväznosť nespochybniteľná, aby sa zachovala ich konkrétnosť, presnosť a jasnosť a aby sa prebratím smernice do vnútroštátneho práva dosiahol stav, ktorý je v súlade s účelom sledovaným smernicou a zaručuje jej úplnú účinnosť v členskom štáte. Z hľadiska prejednávaného sporu článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES jednoznačne stanovuje, že priemerný pracovný čas pre každé obdobie siedmich dní vrátane nadčasov neprekročí 48 hodín; žalovaný prebral smernicu 2003/88/ES do zákona č. 315/2001 Z. z. Podľa § 85 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z., služobný čas príslušníka je časový úsek, v ktorom príslušník vykonáva štátnu službu a je k dispozícii služobnému úradu. Podľa § 85 ods. 2 prvá veta zákona č. 315/2001 Z. z., služobný čas príslušníka je 40 hodín týždenne. Podľa § 86 ods. 1 a 2 zákona č. 315/2001 Z. z., služobný čas príslušníkov môže byť rozvrhnutý nerovnomerne. Nerovnomerne rozvrhnutý služobný čas príslušníkov je rozvrhnutý na obdobie šiestich mesiacov. Pri nerovnomernom rozvrhnutí nesmie byť dĺžka služobného času v jednotlivých služobných dňoch vyššia ako 18 hodín. Celková dĺžka vykonávania štátnej služby a na ňu bezprostredne nadväzujúcej určenej služobnej pohotovosti v mieste vykonávania štátnej služby je najviac 24 hodín v služobnom dni. Podľa § 92 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z., služobný úrad určuje príslušníkovi služobnú pohotovosť v štátnej službe v mieste vykonávania štátnej služby, ktorá bezprostredne nadväzuje na vykonávanie štátnej služby podľa § 86 ods. 2 v rámci rozvrhnutia služobného času. Z uvedených ustanovení zákona č. 315/2001 Z. z. vyplýva, že zákon oddeľuje (a) vykonávanie štátnej služby príslušníka Hasičského a záchranného zboru v rámci služobného času a (b) vykonávanie štátnej služby príslušníka Hasičského a záchranného zboru v rámci určenej služobnej pohotovosti, pretože služobná pohotovosť príslušníka Hasičského a záchranného zboru bezprostredne nadväzuje na jeho služobný čas. Výsledkom uvedenej úpravy je záver, že hoci v oboch prípadoch ide o výkon štátnej služby, služobná pohotovosť sa nezapočítava do služobného času príslušníka Hasičského a záchranného zboru. Smernica 2003/88/ES v článku 2 bod 1 a 2 ustanovuje, že pracovný čas predstavuje akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosť v súlade s vnútroštátnymi predpismi a (alebo) praxou a čas odpočinku je akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom. Z uvedeného vyplýva, že čas určenej služobnej pohotovosti príslušníka Hasičského a záchranného zboru má byť súčasťou služobného času, pretože nejde o čas odpočinku. Zákon č. 315/2001 Z. z. tak jednoznačne v rozpore so smernicou 2003/88/ES zo služobného (pracovného) času príslušníka Hasičského a záchranného zboru vyčleňuje čas určenej služobnej pohotovosti. Smernica 2003/88/ES pritom neumožňuje, aby členské štáty ponechali v platnosti alebo prijali inú definíciu pojmu „pracovný čas“, ako je definícia uvedená v smernici. Posudzované ustanovenia § 85 ods. 1 a 2, § 86 ods. 1 a 2 a § 92 ods. 1 boli prakticky v totožnom znení súčasťou zákona č. 315/2001 Z. z. už v pôvodne prijatom znení účinnom od 01.04.2002. Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie dňa 01.05.2004 došlo k zmene uvedených ustanovení zákonom č. 82/2009 Z. z. s účinnosťou od 01.04.2009, kedy sa v ustanovení § 86 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. zakotvilo, že nerovnomerne rozvrhnutý služobný čas príslušníkov je rozvrhnutý na obdobie štyroch mesiacov (z pôvodného rozvrhnutia na obdobie celého kalendárneho roka) a v ustanovení § 92 zákona č. 315/2001 Z. z. sa rozčlenil výkon služobnej pohotovosti na služobnú pohotovosť, ktorá bezprostredne nadväzuje na služobný čas (§ 92 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z.) a služobnú pohotovosť mimo rozvrhnutia služobného času (§ 92 ods. 2 zákona č. 315/2001 Z. z.). Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 82/2009 Z. z. dôvodom úpravy malo byť zosúladenie s právom Únie. K ďalšej zmene uvedených ustanovení došlo zákonom č. 400/2011 Z. z. s účinnosťou od 01.01.2012, kedy sa v ustanovení § 86 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. zakotvilo, že nerovnomerne rozvrhnutý služobný čas príslušníkov je rozvrhnutý na obdobie šiestich mesiacov (z dôvodovej správy k zákonu č. 400/2011 Z. z. nevyplýva dôvod tejto zmeny). Z toho vyplýva záver, že žalovaný v rámci preberania smernice 2003/88/ES po vstupe do Európskej únie nezohľadnil skutočnosť, že pracovná (služobná) pohotovosť

predstavuje pracovný (služobný) čas pracovníka. Neobstojí preto tvrdenie žalovaného, že nebolo preukázané nesprávne prebratie (transpozícia) smernice 2003/88/ES, resp. že žiadne ustanovenie zákona č. 315/2001 Z. z. nie je v rozpore so smernicou 2003/88/ES.

14. Ako nedôvodnú vyhodnotil odvolací súd aj argumentáciu žalovaného, v rámci ktorej poukazoval na rozdiel medzi prebratím smernice 2003/88/ES na jednej strane a aplikáciou smernice 2003/88/ES na strane druhej s tým, že sa na aplikácii smernice 2003/88/ES nepodieľa. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie o nesprávnom prebratí smernice 2003/88/ES do právneho poriadku Slovenskej republiky. Skutočnosť, že žalovaný sa priamo nepodieľa na aplikácii smernice 2003/88/ES, resp. zákona č. 315/2001 Z. z. vo vzťahu k žalobcovi, je podľa odvolacieho súdu z hľadiska prejednávaneho sporu bez právneho významu. Podľa článku 29 smernice 2003/88/ES táto smernica je adresovaná členskými štátmi. Žalovaný ako členský štát a adresát smernice 2003/88/ES po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie je zodpovedný za prijatie všetkých opatrení legislatívnej aj faktickej povahy s cieľom dosiahnutia účelu smernice. V prípade nesplnenia tejto povinnosti je štát (žalovaný) zodpovedný aj za nesprávnu aplikáciu smernice 2003/88/ES, pokiaľ k nesprávnej aplikácii smernice došlo v dôsledku jej nesprávneho prebratia do právneho poriadku. Nakoľko smernica 2003/88/ES je určená žalovanému (štátu), ktorý zodpovedá za jej správne prebratie, v konaní o náhradu škody spôsobenej nesprávnym prebratím smernice 2003/88/ES do právneho poriadku je pasívne vecne legitímovaný žalovaný (štát). Bezdôvodne sa preto žalovaný bráni v spore nedostatkom pasívnej vecnej legitímácie.

15. Súd prvej inštancie dospel k správnej závere, že smernica 2003/88/ES sa vzťahuje aj na žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru. Žalovaný nedôvodne namietal, že v prípade žalobcu nejde o mestského hasiča (ako vo veci C-429/09), resp. že smernica 2003/88/ES sa na žalobcu nevzťahuje v plnom rozsahu, pretože to neumožňuje charakter vykonávaných činností a rozvrh služobného času (činnosť žalobcu patrí medzi odvetvia a činnosti, ktoré zahŕňajú určité osobitné činnosti služieb civilnej ochrany). Súd prvej inštancie popri znení smernice 2003/88/ES správne pri rozhodovaní vychádzal aj z príslušnej judikatúry SD EÚ, pretože súd je povinný plne uplatňovať výklad práva Únie, ktorý podal súdny dvor (rozsudok C-261/21 zo dňa 07.07.2022). Obrana žalovaného je založená na všeobecnej polemike so závermi súdu prvej inštancie bez dopadu na záväznosť rozhodnutí súdneho dvora, od ktorých niet dôvod (ani možnosť) sa odchýliť vzhľadom na obdobné skutkové okolnosti prípadu. Súdnym dvorom rozhodol, že článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES má priamy účinok, teda priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu uplatniť priamo v konaní pred vnútroštátnymi súdmi. Súdnym dvorom tiež rozhodol, že smernica 2003/88/ES sa má uplatniť na činnosti hasičského zboru, aj keď sú vykonávané zásahovými silami v teréne a nezáleží na tom, či sú zamerané na boj proti požiarom alebo na poskytnutie pomoci iným osobám, ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním im zvereným a to aj vtedy, keď zásahy, ku ktorým môžu tieto činnosti viesť, sú svojím charakterom nepredvídateľné a môžu vystaviť pracovníkov určitým rizikám. Na účely smernice 2003/88/ES nemôže byť pojem pracovníka vykladaný rôzne podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ale má autonómny význam vlastný právu Únie, keď za pracovníka sa považuje každý, kto vykonáva skutočné a konkrétne činnosti pre zamestnávateľa a právna povaha pracovnoprávneho vzťahu z hľadiska vnútroštátneho práva nemôže mať nijaký dosah na postavenie pracovníka v zmysle práva Únie. Skutočnosť, či je niekto podľa vnútroštátneho práva profesionálny alebo dobrovoľný hasič nie je relevantná na účely charakteristiky pracovníka, na ktorého sa vzťahujú ustanovenia smernice 2003/88/ES (C-397/01 až C-403/01 vo veci Pfeiffer, body 52 a 55, C-429/09 vo veci Fuß, bod 27 až 30, C-518/15 vo veci Matzak). Vzhľadom na uvedené je nedôvodná odvolacia námietka žalovaného o tom, že smernica 2003/88/ES sa nevzťahuje na žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru a bez právneho významu je aj fakt, či takýto príslušník plní svoje úlohy v pracovnom (služobnom) pomere ako hasič dobrovoľný, mestský alebo štátny. Článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES predstavuje v rozsahu, v akom ukladá členským štátom maximálnu hranicu priemerného týždenného pracovného času, ktorá musí byť ako minimálna požiadavka priznaná každému pracovníkovi, dôležité pravidlo sociálneho práva Únie, ktoré nemožno podrobiť akejkoľvek podmienke alebo akémukoľvek obmedzeniu, a ktoré jednotlivcom priznáva práva, ktorých sa môžu dovoliť priamo pred vnútroštátnymi súdmi (C-429/09 vo veci Fuß, body 33 až 35). Členské štáty nemôžu jednostranne určiť rozsah pôsobnosti článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES tak, aby uplatnenie z neho plynúceho nároku viazali na nejakú podmienku alebo ho určitým spôsobom obmedzovali (C-397/01 vo veci Pfeiffer bod 99, C-429/09 vo veci Fuß, body 35 a 52). Súdnym dvorom tiež opakovane judikoval, že čas pracovnej pohotovosti na pracovisku je potrebné v celom rozsahu zahrnúť do výpočtu maximálneho denného alebo týždenného pracovného času (C-397/01 vo

veci Pfeiffer, bod 95) a konštatoval, že pracovná pohotovosť vykonávaná pracovníkom v režime fyzickej prítomnosti v zariadení zamestnávateľa sa považuje ako celok za pracovný čas nezávisle od toho, akú prácu skutočne pracovník vykonáva (C-437/05 vo veci Vorel, bod 27). Osobitne v prípade hasičov súdny dvor potvrdil, že pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu pracovný čas a nesmie prekročiť maximálny týždenný pracovný čas ustanovený smernicou 2003/88/ES (C-429/09 vo veci Fuß, C-52/04 vo veci Personalrat der Feuerwehr Hamburg). Nakoľko žalobca musí byť počas výkonu služobnej pohotovosti k dispozícii zamestnávateľovi na pracovisku, celý čas služobnej pohotovosti je potrebné započítať do pracovného času žalobcu. Bez vplyvu na porušenie článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES je preto aj skutočnosť, že za pracovnú pohotovosť je žalobcovi vyplácaná náhrada (§ 122 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z.). Záver, že čas služobnej pohotovosti žalobcu je potrebné započítať do jeho pracovného času vyplýva aj z aktuálnej judikatúry súdneho dvora, podľa ktorej ak povaha a rozsah povinností a režim zodpovednosti, ktorý sa vzťahuje na pracovníka vyžadujú jeho fyzickú prítomnosť na mieste výkonu práce, resp. povinnosť byť pre svojho zamestnávateľa k dispozícii a obmedzenia uložené tomuto pracovníkovi počas doby pohotovosti sú takej povahy, že objektívne a veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka slobodne nakladať v tejto dobe s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať tento čas svojim vlastným záujmom, predstavuje táto doba služobnej pohotovosti pracovný čas pracovníka (pozri rozsudky C-214/20 zo dňa 11.11.2021, C-580/19 zo dňa 09.03.2021, C-107/19 zo dňa 09.09.2021 a C-344/19 zo dňa 09.03.2021). Tento záver sa vzhľadom na skutkové okolnosti prejednávaneho sporu plne vzťahuje aj na žalobcu. Nesprávny je názor žalovaného, že článok 17 ods. 1 smernice 2003/88/ES umožňuje odklon od článku 6 smernice 2003/88/ES v prípade príslušníkov Hasičského a záchranného zboru; tento článok sa na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru nevzťahuje. Vzťahuje sa len na a/ vrcholových riadiacich pracovníkov alebo iných osôb s právomocou nezávislého rozhodovania, b/ rodinných pracovníkov alebo c/ pracovníkov slúžiacich náboženské obrady v kostoloch a náboženských spoločenstvách. Pracovníkov protipožiarnej služby a služby civilnej ochrany, na ktorých poukazuje žalovaný v podanom odvolaní, sa týka článok 17 ods. 3 smernice 2003/88/ES, ktorý však na druhej strane neumožňuje odklon od článku 6 smernice 2003/88/ES (len odklon od článkov 3, 4, 5, 8 a 16 smernice 2003/88/ES).

16. Správny je záver súdu prvej inštancie o zodpovednosti žalovaného za škodu spôsobenú žalobcovi porušením jeho práva vyplývajúceho z noriem Únie. Súd prvej inštancie správne uviedol, že tieto predpoklady vyplývajú z judikatúry súdneho dvora, ktorú v odôvodnení napadnutého rozsudku citoval. Podľa judikatúry súdneho dvora štát zodpovedá jednotlivcovi za škodu spôsobenú porušením práva Únie ak: (a) porušená norma práva Únie priznáva právo fyzickým osobám alebo právnickým osobám alebo zakladá povinnosť pre členský štát, (b) porušenie práva Únie je dostatočne závažné a (c) medzi porušením práva Únie členským štátom a vznikom škody jednotlivca existuje príčinná súvislosť s tým, že o výške náhrady škody vždy rozhoduje vnútroštátny súd. Aj podľa odvolacieho súdu boli predpoklady zodpovednosti žalovaného za škodu spôsobenú žalobcovi v dôsledku porušenia práva Únie splnené, pretože článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES priznáva pracovníkom právo na priemerný týždenný pracovný čas vrátane nadčasov v rozsahu 48 hodín. Uvedené ustanovenie smernice 2003/88/ES má priamy účinok, keďže priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu priamo uplatniť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi. Ako bolo uvedené vyššie, ustanovenie článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES nebolo do právneho poriadku Slovenskej republiky prebraté správne, pretože slovenský právny poriadok umožňuje, aby priemerný týždenný pracovný čas žalobcu vrátane nadčasov presiahol 48 hodín. Na záver o porušení článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES nemá vplyv ani skutočnosť, že žalovaný v zmysle článku 16 písm. b) smernice 2003/88/ES v spojení s článkom 17 ods. 3 písm. b) bod iii) smernice 2003/88/ES uplatnil na výpočet priemerného pracovného času žalobcu referenčné obdobie 6 mesiacov (§ 86 ods. 1 druhá veta zákona č. 315/2001 Z. z.), pretože podľa výsledkov dokazovania v spornom období od januára 2020 do novembra 2022 žalobcov priemerný služobný čas opakovane presiahol hranicu 48 hodín. Porušenie článku 6 písm. b) smernice 2003/88/ES vo vzťahu k žalobcovi je dostatočne závažné, pretože ide o porušenie jasnej a konkrétnej normy Únie, ktorá pokiaľ ide o hornú hranicu priemerného týždenného pracovného času neponecháva členským štátom priestor na voľnú úvahu a súčasne ide o porušenie práva Únie, ktoré je v zjavnom rozpore s judikatúrou súdneho dvora (napr. C-429/09).

17. V príčinnej súvislosti s porušením práva Únie zo strany žalovaného došlo u žalobcu k vzniku škody (nemajetkovej ujmy) v dôsledku zásahu do jeho práva na ochranu zdravia (článok 40 Ústavy Slovenskej republiky), pretože účelom stanovenia maximálneho týždenného pracovného času bolo

podľa odôvodnenia smernice 2003/88/ES zabezpečenie potreby odpočinku, aby pracovník (žalobca) v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobil úraz sebe ani spolupracovníkom alebo iným osobám a aby si krátkodobo alebo dlhodobo nepoškodil zdravie a súčasne zásahu do práva žalobcu na súkromie a rodinný život (článok 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky), pretože musel reálne odpracovať viac, ako bol povinný v zmysle smernice 2003/88/ES, na úkor svojich blízkych musel tráviť čas v práci a prichádzal o čas, ktorý by chcel a mohol venovať svojim najbližším, rodine, priateľom, záľubám, resp. iným aktivitám, ktoré nesúvisia s jeho pracovným zaradením.

18. V rozpore s judikatúrou SD EÚ je odvolacia argumentácia žalovaného, že medzi porušením práva Únie a vznikom škody žalobcu nie je príčinná súvislosť, keď žalobca neupozornil svojho zamestnávateľa na porušovanie jeho práv a nepožiadal ho o náhradu škody (t. j. nevyvinul primerané úsilie na zamedzenie vzniku škody). Na postavenie žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru sa vzťahuje judikatúra SD EÚ (C-429/09 a C-445/06), z ktorej vyplýva, že by bolo v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, keď by to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať. Podľa názoru SD EÚ by bol výkon práv priznaných jednotlivcom priamo uplatniteľnými ustanoveniami práva Únie znemožnený alebo nadmerne sťažený, ak by sa od žalobcov ako slabšej strany v pracovnoprávných vzťahoch vyžadovalo najprv uplatniť svoje práva voči zamestnávateľovi. Znamenalo by to aj spochybnenie práva na náhradu škody, ktoré má základ v právnom poriadku Únie a povinnosti členských štátov zabezpečiť jeho dodržiavanie. Článok 6 písm. b) smernice 2003/88/ES teda nevyžaduje, aby dotknutí pracovníci požiadali svojho zamestnávateľa o dodržiavanie minimálnych požiadaviek upravených týmto ustanovením. Predpoklady zodpovednosti žalovaného za škodu vzniknutú žalobcovi boli splnené.

19. Žalobca sa domáhal v tomto konaní zaplatenia náhrady nemajetkovej ujmy v sume 5 976,69 €, ktorú vyčíslil ako súčin odpracovaných hodín určenej služobnej pohotovosti za obdobie od januára 2020 do novembra 2022 vrátane a rozdielu peňažnej náhrady vyplácanej za určenú služobnú pohotovosť podľa § 122 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. a náhrady za nariadenú služobnú pohotovosť podľa § 122 ods. 2 písm. a) zákona č. 315/2001 Z. z.

19.1 Smernica 2003/88/ES neobsahuje žiadne ustanovenia o práve na náhradu škody v prípade jej porušenia. Náhrada škody spôsobená jednotlivcovi porušením práva Únie musí byť primeraná vzniknutej škode, aby mohla zabezpečiť skutočnú ochranu jeho práv. Je na vnútroštátnom práve členských štátov, aby pri dodržaní zásad rovnocennosti a efektivity štáty určili, či sa náhrada škody musí poskytnúť vo forme udelenia dodatočného náhradného voľna alebo vo forme finančného odškodnenia a jednak definovali pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady. Ani právny poriadok Slovenskej republiky nemá výslovnú úpravu ohľadne práva jednotlivca na náhradu škody proti štátu spôsobenej porušením práva Únie. Takúto právnu úpravu neobsahuje ani zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Súd prvej inštancie správne ustálil, že vzhľadom na zistený skutkový stav má ujma žalobcu najbližšie k zásahu do osobnosti žalobcu (analogia podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka). Žalovaný nesprávne namietal, že žalobca nepreukázal spôsobenú ujmu, pretože z vykonaného dokazovania vyplynulo, že žalobca v rozpore s článkom 6 písm. b) smernice 2003/88/ES v žalovanom období od januára 2020 do novembra 2022 odpracoval celkom 7768,37 hodín a jeho priemerný týždenný pracovný čas počas celého rozhodného obdobia presiahol 48 hodín týždenne. Žalobca na preukázanie svojho tvrdenia o počte odpracovaných hodín predložil doklady od svojho zamestnávateľa, ktoré žalovaný žiadnym spôsobom nespochybnil a nenavrhol vykonať žiadne dokazovanie.

20. Zásah do osobnosti žalobcu spôsobený tým, že žalobca v rozhodnom období pracoval viac ako 48 hodín priemerne (a súčasne viac ako 40 hodín týždenne podľa § 85 ods. 2 veta prvá zákona č. 315/2001 Z. z.) v konaní pred súdom prvej inštancie preukázaný bol. Žalobca nielenže pracoval nad maximálne prípustný rozsah týždenného pracovného času, ale v rozpore s článkom 6 písm. b) smernice 2003/88/ES v spojení s článkom 2 bod 1 smernice 2003/88/ES mu odpracované hodiny určenej služobnej pohotovosti v počte 1804,58 neboli započítané do odpracovaného času.

21. Odvolací súd nesúhlasí s námietkou žalovaného, že neboli splnené podmienky pre uplatnenie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého možno žiadať peňažné odškodnenie len vtedy, ak nie je postačujúce zadostučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka a neoprávneným zásahom bola v značnej miere znížená dôstojnosť, resp.

vážnosť žalobcu v spoločnosti. So zreteľom na povahu osobnostného práva, ktoré bolo v danom prípade porušené (právo na ochranu zdravia a právo na súkromie) a jeho okolnosti nemožno podľa odvolacieho súdu podmieňovať možnosť uplatnenia peňažnej satisfakcie požadovaním následku, ktorým je zníženie dôstojnosti, resp. vážnosti žalobcu v spoločnosti. Občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti uvedené v § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sú uvedené len príkladmo, právna úprava nevyklučuje, aby fyzická osoba použila aj iné prostriedky ochrany. Z ustanovenia § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie, pričom týmto zadosťučinením sa rozumie morálna satisfakcia. Peňažná satisfakcia prichádza do úvahy tam, kde by sa satisfakcia podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka nejavila ako postačujúca. Vychádzajúc z povahy porušeného práva a okolností, za ktorých k porušeniu došlo (t. j. žalovaný ako členský štát Únie neprijal opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie požiadavky, aby nebola prekročená maximálna hranica priemerného týždenného pracovného času podľa článku 6 písm. b/ smernice 2003/88/ES) je dôvodný záver, že žaloba na upustenie od neoprávneného zásahu ani žaloba na odstránenie trvajúcich následkov nie je na mieste vzhľadom na subjekt zodpovednosti za neoprávnený zásah (štát). Rovnako neprichádza do úvahy ani morálna satisfakcia, ktorou sa podľa súdnej praxe rozumie predovšetkým ospravedlnenie, odvolanie výrokov a podobne. Aj z formulácie § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že zníženie dôstojnosti a vážnosti fyzickej osoby v spoločnosti je len príkladom, kedy fyzickej osobe môže vzniknúť právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

22. Neobstojí ani argumentácia žalovaného, že pokiaľ nie je nariadený služobný zásah, môže žalobca počas služobnej pohotovosti odpočívať alebo sa venovať inej činnosti, má vymedzený priestor na odpočinok (spánok) a nevyžaduje sa jeho aktívna činnosť, nemusí byť bdely a aktívny počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti, pretože žalobca vykonáva službu na mieste určenom zamestnávateľom (služobný úrad), musí tam byť fyzicky prítomný a bez ohľadu na to, že nemusí byť „aktívny“ počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti a že má vytvorené podmienky na oddych, resp. spánok, musí byť plne k dispozícii a pripravený okamžite plniť svoje povinnosti. Je oddelený od svojho vlastného sociálneho súkromného prostredia a rodinných a spoločenských väzieb a jeho možnosť organizovať si svoj súkromný čas a program, venovať sa svojim vlastným potrebám, je prakticky vylúčená. Právo na odpočinok žalobcu bolo permanentne niekoľko rokov porušované napriek tomu, že žalobca plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy a preto bolo dôležité, aby mal možnosť si po práci odpočinúť. Z tohto dôvodu považuje odvolací súd prisúdenú náhradu nemajetkovej ujmy za primeranú. Služobný čas žalobcu mal byť rozvrhnutý tak, aby nedochádzalo k porušovaniu jeho práv vyplývajúcich zo smernice 2003/88/ES. K porušeniu práv žalobcu pritom dochádzalo práve výkonom služobnej pohotovosti. Nemajetkovú ujmu nie je ani podľa názoru odvolacieho súdu možné nahradiť inak z dôvodu, že uplynutý čas žalobcovi vrátiť možné nie je a nemôže ho stráviť inak. Vzhľadom na špecifickosť zásahu do osobnosti žalobcu v dôsledku porušenia práva Únie a trvanie zásahu nie je dobre možné porovnanie s inými obdobnými prípadmi zásahov ako to namietal žalovaný v podanom odvolaní (v prípade zásahov do osobnosti neoprávnenou kritikou, resp. usmrtením člena rodiny ide o rozdielne skutkové okolnosti). Prisúdená náhrada nemajetkovej ujmy ani neprevyšuje ani náhrady priznávané v týchto prípadoch, resp. obetiam trestných činov. Neobstojí ani argumentácia žalovaného, že nemôže byť stranou sporu o ochranu osobnosti, pretože ustanovenia o ochrane osobnosti boli aplikované len na základe analógie ako podklad pre určenie výšky nemajetkovej ujmy žalobcu, kým predpoklady zodpovednosti žalovaného za spôsobenú škodu (nemajetkovú ujmu) boli aplikované na základe judikatúry SD EÚ.

23. Žalovaný v odvolaní s poukazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 288/2017 argumentuje, že všeobecné súdy musia zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť a v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako. Odvolací súd rešpektuje ústavným súdom vyslovený názor a v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou praxou rozhodol o potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie aj v tejto veci. Predmetom odvolacieho konania už boli skutkovo a právne totožné prípady náhrady nemajetkovej ujmy požadované príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru prejednávané Okresným súdom Zvolen. Až na jednu vec vedenú na Okresnom súde vo Zvolene pod sp. zn. 15C/16/2021 bolo žalobám vyhovieť v plnom rozsahu a odvolacím Krajským súdom v Banskej Bystrici boli žalobám vyhovieť rozhodnutia potvrdené ako vecne správne (sp. zn. 17Co/59/2022, 16Co/36/2022, 17Co/47/2022, 14Co/36/2022, 16Co/26/2022, 16Co/53/2022, 14Co/34/2022, 17Co/16/2022) a pokiaľ Okresný súd Zvolen žalobe nevyhoviel, vo veci sp. zn. 8C/15/2021 Krajský súd v Banskej Bystrici zmenil jeho rozsudok rozsudkom sp. zn. 16Co/11/2022 a žalobe vyhovieť.

24. Žalovaný mal možnosť preveriť správnosť úvah súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu v skutkovo a právne totožnej veci vedenej na Okresnom súde vo Zvolene pod sp. zn. 8C/15/2021 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 16Co/11/2022 v rámci dovolacieho konania začatého na jeho dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici; nestalo sa tak len z dôvodu, že žalovaný vzal dovolanie späť a Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 9CdoPr/7/2023 zo dňa 27.09.2023 dovolacie konanie zastavil.

25. Odvolací súd vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie v súlade s § 383 C. s. p. a podrobného a presvedčivého odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie po vyhodnotení odvolania žalovaného ako nedôvodného rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil vo veci samej aj v závislom výroku o trovách konania. Nesprávne skutkové zistenia z vykonaných dôkazov preukázané v odvolacom konaní neboli. Súd prvej inštancie vec správne právne posúdil.

26. Súd prvej inštancie rozhodol správne aj o nároku žalobcu na náhradu trov konania voči žalovanému podľa § 255 ods. 1 C. s. p. podľa zásady úspechu v konaní.

27. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 C. s. p., podľa ktorého ustanovenia o trovách konania pred súdom prvej inštancie sa použijú aj na odvolacie konanie v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p., podľa ktorého súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci a v spojení s § 262 ods. 1 C. s. p., podľa ktorého o nároku na náhradu trov konania rozhodne aj bez návrhu súd v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí. Nakoľko žalobca bol v odvolacom konaní v plnom rozsahu úspešný, priznal mu odvolací súd proti žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (100 %); z dôvodu vykonateľnosti rozhodnutia o trovách konania formuloval odvolací súd výrok o nároku na náhradu trov odvolacieho konania do povinnosti ich náhrady (porovnaj napríklad uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/222/2016 zo dňa 23.03.2017, sp. zn. 6Cdo/57/2017 zo dňa 30.05.2017, sp. zn. 6Cdo/196/2016 zo dňa 22.06.2017 a sp. zn. 7Cdo/123/2016 zo dňa 04.04.2017). O samotnej výške náhrady trov odvolacieho konania žalobcu rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 C. s. p.).

28. Toto rozhodnutie prijal senát odvolacieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C. s. p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 C. s. p.).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 C. s. p.).

Dovolanie v prípadoch uvedených v § 421 odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) C. s. p. (§ 421 ods. 2 C. s. p.).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 C. s. p. nie je prípustné, ak

- a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b) (§ 422 ods. 1 C. s. p.); na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 2 C. s. p.).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 C. s. p.).

Dovolanie môže podať strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.).

Dovolanie môže podať intervenient, ak spolu so stranou, na ktorej vystupoval, tvoril nerozlučné spoločenstvo podľa § 77 (§ 425 C. s. p.).

Prokurátor môže podať dovolanie, ak sa konanie začalo jeho žalobou alebo ak do konania vstúpil (§ 426 C. s. p.).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii; ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C. s. p.); dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 2 C. s. p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania (t.j. ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje a podpis) uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C. s. p.).

Ak zákon na podanie nevyžaduje osobitné náležitosti, v podaní sa uvedie,

- a) ktorému súdu je určené,
  - b) kto ho robí,
  - c) ktorej veci sa týka,
  - d) čo sa ním sleduje a
  - e) podpis
- (§ 127 ods. 1 C. s. p.).

Ak ide o podanie urobené v prebiehajúcom konaní, náležitosťou podania je aj uvedenie spisovej značky tohto konania (§ 127 ods. 2 C. s. p.).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 C. s. p.).

Dovolacie dôvody možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 434 C. s. p.).

Strany sporu majú možnosť zvoliť si advokáta alebo obrátiť sa na Centrum právnej pomoci so žiadosťou o poskytnutie právnej pomoci (§ 160 ods. 2 C. s. p.). Žiadateľ, u ktorého hrozí nebezpečenstvo zmeškania lehoty, môže zároveň so žiadosťou požiadať centrum o predbežné poskytnutie právnej pomoci (§ 11 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom; dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.); povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

- a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 C. s. p.).

Ak neboli splnené podmienky podľa § 429 C. s. p., resp. dovolanie má vady podľa § 429 C. s. p. napriek riadnemu poučeniu dovolateľa o povinnosti podľa § 429 C. s. p. v odvolacom konaní, resp. napriek výzve súdu prvej inštancie adresovanej dovolateľovi na odstránenie väd a jeho poučení o následkoch neodstránenia väd dovolania, dovolací súd dovolanie odmietne (§ 447 písm. e) C. s. p. v spojení s § 436 ods. 1 C. s. p.).